

שמחה רז

יסודות חכמים

דרך החיים
על פי חכמי התלמוד

תוכן עניינים

16	בנים	מבוא	יא
17	בריאה		
18	בריות	א	◀
19	ברכה	2	אבואם
		3	אגדה
		4	אדם
	ג	5	אהבה
22	גאווה	6	אורחים
23	גאולה	7	אישה
24	גוי	8	אכילה ושתייה
25	גיבור	9	אמת
26	גלות	10	ארץ ישראל
27	גמילות חסדים		
28	גניבה		
29	גרים	ב	◀
		12	בגד
		13	בושה
	ד	14	בית הכנסת
32	דאגה	15	בכי
33	דורות		

62	חכם	34	דיבור
63	חכמה	35	דין ומשפט
64	חלום	36	דעה
65	חנופה	37	דרך
66	חסיד	38	דרך ארץ
67	חרטה	39	דרשה
68	חשד		
		ה	◀
	ט	42	היתר ואיסור
70	טוב ורע	43	הלכה
71	טיפשות	44	הנאה
72	טענה	45	הרהור
		46	הריגה
	י	47	השגחה
74	יגיעה	48	התחלה וסיום
75	ידיעה		
76	ייסורים	ז	◀
77	יצר	50	זכות וחובה
78	יראת שמים	51	זמן
79	ישראל	52	זקנה
		53	זריזות
	כ		
82	כבוד	ח	◀
83	כעס	56	חבר
84	כפרה	57	חולי
		58	חיים
	ל	59	חילול השם
86	לב	60	חינוך
87	לימוד	61	חיצוניות ופנימיות

ענווה 115
עניות 116
עצה 117
עשירות 118

פ ◀

פה 120
פחד 121
פיוס 122
פיקוח נפש 123
פרנסה 124

צ ◀

צדיק 126
צדקה 127
ציבור 128
צער 129
צרה 130

ק ◀

קנאה 132
קרוב 133

ר ◀

ראיה 136
רחמים 137
רפואה 138
רצון 139
רשע 140

לשון 88
לשון הרע 89

מ ◀

מוות 92
מחלוקת 93
מלאכה 94
ממון 95
מסחר 96
משיח 97
מתנה 98

נ ◀

נדר 100
נישואין 101
נשמה 102

ס ◀

סבלנות 104
סופר 105
ספק 106
ספר 107

ע ◀

עבירה 110
עדות 111
עולם הבא 112
עיוור 113
עין הרע 114

153 שעה
154 שקר
155 שררה
156 שתיקה

ת ◀

158 תאוה
159 תוכחה
160 תורה
161 תלמיד
162 תשובה

ש ◀

142 שבת
143 שוטה
144 שטן
145 שיחה
146 שכחה
147 שכר
148 שלום
149 שליחות
150 שם
151 שמחה
152 שמיעה

163 אודות המחבר

מבוא

תכלית ספרי יסודות חכמים לקרב את הקורא והמעייין לאוצרות התלמוד והמדרש הקסומים ורבי החן, אשר פרנסו דורות מרובים והעשירו את עולמם הרוחני של אבותינו.

דברי תורה עשירים במקומם. דיברה תורה בלשון הקודש, העליון מכל עליון, מפי הגבורה ה' דיבר. לעומתם, אמרות חז"ל הן לשון בני אדם, הן הלשון אשר בה דיברו אנשים אל ה' ועל ה'. ההלכה היא תקנות לחיים. בעוד שאמרות חז"ל הן החיים עצמם. הן בכול מקום, הן הכול ובכול. מאליהן הן פותחות פה לספר מעשייה ומעשי אדם.

מתוך קריאה ועיון בעלי ספרי זה יעמוד הקורא על התופעה המפתיעה של טשטוש הזמנים בין עבר והווה, ועל הקרבה הבלתי אמצעית למשמעותן הפנימית של אמרות חז"ל.

*

חז"ל נטעו אש"ל: אגדה, שירה, לב. לב חדש שתלו חז"ל בעם:
אמרותיהם הן שירה חדשה תמיד, ומלאני לבי לילך אצל התלמוד,
המדרש והאגדה, שהביאו מגנוי הנחמות של אמרות חכמים וערכו
שולחן ממטעמיהם ומוגו מיינס המשומר.
הנושאים המועלים בספרי אינם אלא טיפות אחדות מאותו
מעייין שאין לו שיעור, של אמרות הפורות בספרות התלמודית
והמדרשים ובילקוטים המיוחדים לכך.

*

אמת המידה שהייתה לנגד עיניי בבחירת החומר היא פשטותו
ובהירותו לקורא, והלקח המוסרי והמשקע הרעיוני הטמון בכל אחת
מהאמרות.

בתני את דעתי לאמת מידה זו נאלצתי להפריש אמרות חז"ל
מרובות, ולבור את המעט שנראה הולם ונאות לתעודתו. ואמרתי עם
לבי: מן המעט שהיה בידי, אולי ייטב גם לקורא ורְצָה את תרומתי.
למקרא אמרות חז"ל המובאות בספרי, הקורא נמצא לְמֵד
יסודות דעת חדשים של הוד עולם והוד שכינת עולם, ומבסס
השקפת עולמו על ערכים מוצקים של אמת ומוסר.

שמחה רז

ירושלים השלמה

ערב ראש השנה ה'תשע"ו

天

אב ואם

◀ האב חייב בבנו למולו וללמדו תורה
וללמדו אומנות ולהשיאו אשה.

קידושין כט ע"א

◀ שלושה שותפים הן באדם:
הקדוש־ברוך־הוא ואביו ואמו.

קידושין ל ע"ב

◀ בזמן שאדם מצער את אביו ואת אמו
אומר הקדוש־ברוך־הוא:
יפה עשיתי שלא דרתי ביניהם.

קידושין לא ע"א

אגדה

◀ אגדה –

מושכת את לבו של אדם כמים.

יומא עה ע"א

◀ רצונך שתכיר למי שאמר והיה העולם?

למד אגדה

שמתוך כך אתה מכיר את הקדוש־ברוך־הוא

ומדבק בדרכיו.

ספרי, עקב מט

◀ אגדות – עינוגו של מקרא.

קהלת רבה ב, ח

אדם

◀ בשלושה דברים אדם ניכר:

בכוסו, בכיסו ובכעסו.

עירובין סה ע"ב

◀ אדם צריך לצאת ידי הבריות
כדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום.

שקלים ג, ב

◀ אדם בא לעולם

ידיו קפוצות, כאומר:

כל העולם שלי הוא.

וכשהוא נפטר מן העולם

ידיו פשוטות, כאומר:

לא נחלתי מן העולם הזה כלום.

קהלת רבה ה, יד

אהבה

◀ אהבה התלויה בדבר – בטל דבר בטלה אהבה.

אבות ה, טז

◀ אהבה שאין עמה תוכחה – אינה אהבה.

בראשית רבה נד, ג

◀ כך אמר להם הקדוש־ברוך־הוא לישראל:

בני, מה אני מבקש מכם?

אלא שתהיו אוהבים זה את זה

ומכבדים זה את זה.

תנא דבי אליהו רבה כו

אורחים

◀ האשה מכרת באורחים
יותר מן האיש.
ברכות י ע"ב

◀ גדולה הכנסת אורחים
יותר מהקבלת פני השכינה.
שבת קכז ע"א

◀ אין אורח מכניס אורח.
בבא בתרא צח ע"א

אישה

◀ בינה יתרה

ניתנה באשה מבאיש.

נדה מה ע"ב

◀ כל אדם שאין לו אשה

שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה,
בלא תורה, בלא שלום.

יבמות סב ע"א

◀ לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו

שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם
אלא בשביל אשתו.

בבא מציעא נט ע"א

אכילה ושתייה

◀ גדולה לגימה

שמרחת את הקרובים
ומקרבת את הרחוקים.

סנהדרין קג ע"א

◀ לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו

ילבש ויתכסה במה שיש לו

ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו.

חולין פד ע"ב

◀ עתיד אדם ליתן דין וחשבון

על כל מה שראתה עינו ולא אכל.

ירושלמי, קידושין ד, יב

אמת

◀ חותמו של הקדוש־ברוך־הוא – אמת.

שבת נה ע"א

◀ ניכרים דברי אמת.

סוטה ט ע"ב

◀ על שלושה דברים העולם קיים:
על האמת, על הדין ועל השלום.

אבות א, יח

ארץ ישראל

◀ כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן העולם הבא.

כתובות קיא ע"א

◀ אמר הקדוש ברוך הוא:
חביבה עלי כת קטנה שבארץ ישראל
מסנהדרין גדולה שבחוץ לארץ.

ירושלמי, נדרים ג, ח

◀ כל הקבור בארץ ישראל
כאילו קבור תחת המזבח.

כתובות קיא ע"א

ב

בגד

◀ כל המבזה את הבגדים
סוף אינו נהנה מהם.
ברכות סב ע"ב

◀ כבודו של אדם – כסותו.
שמות רבה יח, ה

בושה

◀ הבושה מביאה לידי יראת חטא.

נדרים כ ע"א

◀ לא הביישן למד.

אבות ב, ה

◀ כל המלבין פני חברו ברבים
כאילו שופך דמים.

בבא מציעא נח ע"ב

בית הכנסת

◀ כל הרגיל לבוא לבית הכנסת
ולא בא יום אחד,
הקדוש־ברוך־הוא שואל עליו.
ברכות ו ע"ב

◀ היוצא מבית הכנסת
ונכנס לבית המדרש ועוסק בתורה
זוכה ומקבל פני שכינה.
ברכות סד ע"א

◀ אמר הקדוש־ברוך־הוא:
אם תבוא אל ביתי - אבוא אל ביתך.
אם אתה לא תבוא אל ביתי -
לא אבוא אל ביתך.
סוכה נג ע"א

